

Ergenlik ve Psikanaliz

Talat PARMAN*

ÖZET

Psikanaliz ve ergenlik bilimi aynı tarihte ortaya çıkmalarına karşın aralarındaki ilişki oldukça karmaşıktır. Psikanalizin ilk yıllarında ergenlik sorunlarında pedagojik yaklaşıma önem verilirken, son otuz yılda psikiyatrik yaklaşım ön plana geçmiştir. Bu yazıda ergen psikanalizi tarihinin kısa bir özeti yapılmaya ve önemli yazarların görüşlerine yer verilmeye çalışılmıştır

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, ergenlik psikanalizi, psikanaliz tarihi.

KLİNİK PSİKİYATRİ 1998;2:73-82

SUMMARY

Adolescence and Psychoanalysis

Although psychoanalysis is contemporary with science of adolescence, their relation is very complex. At first, psychoanalysis has preferred to handle adolescent problems pedagogically. In the past 30 years psychiatric approach has become more valid, in this domain. The aim of this article is to make a brief summary of the history of adolescent psychoanalysis and review the theoretical approaches of some authors.

Key Words: Adolescence, adolescent psychoanalysis, history of psychoanalysis.

GİRİŞ

A. Freud, 18 Eylül 1957'de Worcester Ergen Rehberlik Merkezinin 35. kuruluş yıldönümü dolayısıyla yaptığı konuşmada, ergenliği psikanalizin üvey kardeşi olarak tanımlar. Kendisinin de ancak yirmi yıl aradan sonra bu konuya eğildiğini ve bu alandaki psikanalitik bilginin yetersiz olduğunu kabul eder. Çocukluk dönemi hakkında bilinenlerin yanında ergenlik döneminin ihmal edildiğini söyler.

Oysa ergenlik bilimi ve psikanaliz, bilim dünyasının ikizleridir. Çünkü her ikisi de aynı tarihte, 1896'da doğmuşlardır. Ergenlikle ve gençlikle ilgilenen bir bilim dalının oluşumu, Burnham'ın "Study of Adolescence" adlı yapıtından yola çıkarak bu alanda çalışan Stanley Granville Hall'un 1896'da Gençlik Bilimi (Hebelogy) kürsüsü kurması ile başlar. Gerçi bu kürsü kuruluşundan kısa süre sonra kapanmıştır, ancak ergenlik alanındaki çalışmalar sürmüştür (Huerre ve ark. 1996). S. G. Hall'un 1905 tarihinde yayınladığı "Adolescence" adlı yapıtının bugün bir klasik olarak kabul edildiğini ve Hall'un 1909'da S. Freud'u Clark Üniversitesi'nin yirminci kuruluş yıldönümünde konferanslar vermek üzere ABD'ye davet eden kişi olduğunu da eklemek gerek.

Öte yandan, 1896, aynı zamanda psikanaliz kelimesinin ilk kez bir bilimsel yayında kullanılmasının da tarihidir. S. Freud Fransız nöroloji dergisi Revue Neurologique'de yayınlanan "Nevrozların Etiyolojisi ve Kalıtım" başlıklı yazısında kendi ortaya

* Uz. Dr., İstanbul Üniversitesi Çocuk Sağlığı Enstitüsü, İSTANBUL

attığı bir neolojizm kelimesine ilk kez yer verir (Freud S 1896). Yeni bilimin adı konmuştur.

İkizler arasındaki ilişkinin yakın ve zorunlu olduğu kadar zor ve karmaşık olduğu bilinir. Bilim dünyasının bu ikizleri arasındaki ilişki de aynı özellikleri taşımaktadır. Bu yazıda ergenlik dönemi ve psikanaliz arasındaki karmaşık ilişkinin tarihine eğilmek hedeflendi. Bu zor ama zorunlu bir çaba olacaktır. Zorunludur çünkü ergen psikanalizin bugününü değerlendirmek, tarihsel süreç ele alınmadan yapılamaz. Bu karmaşık ilişkiyi ele almanın zorluğunu bir ölçüde aşabilmek ve görüş açıları arasındaki farklılığı daha belirgin ve dolayısıyla daha anlaşılabilir hale getirmek için, ergen psikanalizi tarihini bölümlere ayırarak incelemeyi yeğledik.

S. Freud'un Yapıtında ve Psikanalizin İlk Yıllarında Ergenlik

Anna Freud haksız değildir. Konuşmasını yaptığı 1957'de psikanalizin doğuşunun üzerinden yarım yüzyıl geçmiş olmasına karşın ergen psikanalizi, hem kuramsal hem de uygulama alanında doyurucu düzeyde olmaktan uzaktır. Oysa erişkin psikanalizinde ve çocuklarla yapılan psikanalitik çalışmalarda önemli ilerlemeler kaydedilmiştir.

Ergenlik-psikanaliz ilişkisinin başlangıç dönemini incelemek isteyen Olivier Oury, Viyana Psikanaliz Derneği'nin ilk yıllarında yapılan toplantılar sırasında derneğin resmi sekreteri Otto Rank tarafından 1906-1915 tarihleri arasında oldukça ayrıntılı olarak tutulan notları taramıştır.

Stekel'in önerisi üzerine 1902'den itibaren çarşamba akşamları S. Freud'un muayenehanesindeki bekleme odasında yapılan bu toplantılardan söz konusu döneme ait olanlar üzerinde çalışan Oury, 250 oturumdan 83'ünde, yani üçte birinde, ergenlik veya erinlik (puberté) üzerinde bir görüş bildirildiğini, ancak yalnızca iki seansın bütünüyle ergenlik dönemi sorunlarına ayrıldığını aktarır. Bunlar, 17 Ocak 1912 tarihinde Sadger'in "Hebbel'in Ergenliği" adlı konferansının ve 16 Aralık 1914 tarihinde Reik'in, erinlik törenleri konusunda yaptığı konuşmanın yer aldığı seanslardır. Doğrudan ergenliğin ele alındığı toplantıların sayısının azlığına karşın, mastürbasyon, intihar girişimi, cinsel eğitim gibi konulara değinildiğinde ergenlik ve erinlikten mutlaka söz edilmiştir. Ancak bu toplantılar sırasında ergenlik dönemi konusunda bir kuramlaştırma çabasında bulunulmamıştır (Oury 1996).

Oysa, Sigmund Freud 1905 de yayınladığı "Cinsellik Kuramı Üzerine Üç Deneme" adlı yapıtında erinliğin kuramsal ve kültürel önemi üzerinde durmuştur. Freud bu dönemde ortaya çıkan önemli değişimin tüm cinsel uyarıların genital bölgelerin başatlığında yeni bir hedefe, yani üremeye yönelmesi olduğunu belirtir. Bu süreç boyunca cinsel arzuların yöneleceği cinsel nesne de saptanacaktır. S. Freud'a göre cinsel nesnenin ilk taslağı çocuklukta oluşur. Ergenlikte bu ilk taslaktan yola çıkılır ve enest yasağı karşısında uygun yabancı nesnelere yönelir. Ancak cinsel nesne somut bir kişiye yönelmeden önce, bir nesne tasarımı (représentation) olarak ortaya çıkacaktır. Yani düşlemlerin başatlığı söz konusudur. Ergenlik dönemi cinsel yaşamı, düşlemlerden (fantasmes) oluşur. Ruhsal ve bedensel gelişim süreçleri bir süre birbirleri ile doğrudan bağlantılı olmadan ilerler. Bu, yoğun aşk duygusunun cinsel bölgeleri de etkilemesi ve normal aşk yaşantısının en önemli özelliği olan birlikteliğin ortaya çıkmasına dek sürer (Freud S 1905).

S. Freud çarşamba toplantılarında yapılan tartışmaların ışığında ergenlik konusundaki görüşlerini geliştirmiştir. Mastürbasyon bunlardan biridir. 1909 tarihli "Fareli Adam" adlı yazısında, hastaların sorunlarının kaynağı olarak ergenlik döneminde yaptıkları mastürbasyonu gördüklerini ve çok da haksız olmadıklarını belirtir. S. Freud'a göre bunun nedeni ergenlik mastürbasyonunun çocukluk dönemindeki mastürbasyonu hatırlatması ve nevrozların asıl kaynağının da bu dönemde olmasıdır (Freud S 1909).

François Marty, ergenlik-psikanaliz ilişkisi açısından S. Freud'un yapıtının üç ayrı okuması olabileceğinden söz eder. Birinci okuma, Freud'un çocuk cinselliğini keşfetmesi ile ergenliği insan cinselliğinin oluşumunda sahip olduğu yerden indirgesidir. Bu keşfin coşkusu, ilginin ve kuramsal çalışmaların çocukluk dönemi üzerinde yoğunlaşmasına neden olmuş ve ergenlik bir anlamda değerini yitirmiştir. Yani o döneme kadar erişkin cinselliğinin başlangıcı ergenlikte görülürken, psikanaliz bu kanyı temelinden sarsmış olmaktadır (Marty 1996).

Bu okuma bir açıdan doğrudur; çocuk cinselliğinin keşfi, psikanalizin hareket noktalarından biridir. Ancak unutmamak gerekir ki, S. Freud'a göre psikoseksüel gelişim iki aşamada olur. İlk aşama, küçük çocukluk döneminin ödipen çatışmalarının uykuya dalması ve latans dönemine girişidir. İkinci aşama ise erinlikle başlar ve çocuk cinselliğine normal ve nihai hali verilmiş olur. Öyleyse çocuklukta hazır-

lanan ergenlikte belirgin halini alır (Freud S 1905). Bazı yazarlar, S. Freud'un cinselliği erinlikten çocukluğa kaydırmasının, ergenliği sürekli savunma durumunda olmaktan kurtararak ergenlik kuramının oluşturulmasını kolaylaştırdığı görüşünü savunurlar (Oury 1996).

Marty'e göre, bir başka açıdan bakıldığında Freud'un çalışmalarının çocuk cinselliği kadar ergen cinselliğini de kapsadığı öne sürülebilir. Psikanaliz ilk uygulamalarından beri ergenliğe yer vermiştir. Freud'un birçok hastası ergen ve genç erişkin yaş dönemine girerler. Örneğin "Histeri Üzerine İncelemeler" adlı kitabında sözünü ettiği Katerina ve ünlü hastası Dora 18 yaşındadırlar. Psikanalizin ilk hastası kabul edilebilecek olan bir başka ünlü hasta Anna O. ise, henüz yirmili yaşlarındadır. Bu tedavi sırasında S. Freud'un ona bir genç kadından çok, bir ergen gibi davrandığı da açıktır.

Marty son olarak, S. Freud'un yapıtında ergenlikten hemen hiç söz etmezken erinliğin sürekli ön planda olmasından yola çıkarak üçüncü bir okuma önerir. Bu noktada görüşler farklıdır. Peret-Catipovic ve Ladame, S. Freud'un yazılarında ergenlik kelimesine erinliğe göre çok daha az yer vermesini birkaç nedene bağlarlar. XX. yüzyıl başında "Adoleszenz" ve "Adoleszent" kelimeleri Alman dilinde çok sık kullanılan kelimeler değildir. Belki bu nedenle S. Freud'un Toplu Yapıtlarında (Gesammelte Werke) ergenlik yerine erinlik (Pubertät) genç ve gençlik (Jugend, Jugendliche) kelimeleri sıkça kullanılmaktadır. Öte yandan, S. Freud'un mesleki eğitimi, onun nöroloji ve pediatri çalışmaları tıbbi yönü ağır basan bir kelime olan Pubertät'ı yeğlemesinin bir diğer nedeni olabilir (Peret-Catipovic ve ark. 1997).

Oysa Marty, S. Freud'un erinliği ön plana almakla erinlikle ergenlik arasında bir ayırım yaptığını ve böylece, Oury'nin de belirttiği gibi, ergenliğin psikanalitik kuramının yolunu açtığı görüşündedir. Erinlik-ergenlik ayırımı üzerinde, daha sonra birçok psikanalist, o arada aşağıda değineceğimiz gibi P. Mâle ve P. Gutton da önemle duracaklardır.

İlk Psikanalistler; Pedagoji ve Psikanaliz

S. Freud'un, kişiliğin oluşumunda çocukluk döneminin taşıdığı önemi vurgulayan görüşleri gençlik sorunlarını ele alan pedagogları etkilemiştir. O yıllarda gençlerin eğitimi ve genç suçluluğu pedagojinin önemli konularındandır. Sorunlu ya da suçlu ergenin çocukluğuna eğilmek, ergende çocuğu aramak, ergen psikanalizin ilk dönemi olarak tanımladığımız

"pedagojik dönem" in özelliğidir. S. Bernfeld, H. Von Hug Hellmuth ve A. Aichhorn bu alanda çalışan ilk psikanalistlerdir.

Ancak bu dönemin değerlendirilebilmesi için önce, tarihsel ve toplumsal hatırlatmalar yapmak gerekmektedir. XIX. yüzyıl sonlarında dünyanın yüzü değişmiş, Fransız devrimi ve Napolyon savaşları sonucu yeni devletler ortaya çıkmış, bilimsel ilerlemeler endüstri ve ticaretin gelişmesi toplumsal ve ekonomik güvenlik kavramlarını önemli hale getirmiştir. Bütün bunlar "Babanın egemenliği" kavramını kuvvetlendirmiştir. Dönemin eğitim sistemi baskıcı ve toplumsal kurumlar otoriterdir. Bu ortamda Alman dili konuşan ülkelerde bir gençlik hareketi başlar. 1896'da Berlin'de Karl Fischer tarafından kurulan "Göçmen Kuşlar" (Wandervogel) adlı gençlik örgütü kısa sürede tüm Alman ve Avusturya-Macaristan kentlerine yayılır. Gençlerin okul, aile ve cinsellik alanında özgürlük istedikleri bu harekete 1912'de Viyana'da kendi örgütünü kuran Siegfried Bernfeld de katılır. Bernfeld'in örgütü diğerlerinden feminist ve entellektüel olması ve ergenlik sorunlarına psikanalitik yaklaşımın önemi üzerinde durması ile ayrılacaktır.

1915'den beri Viyana Psikanaliz Kurumu'nun toplantılarını izleyen Bernfeld, 1919'da "Gençlik Kavramı Üzerine" konulu tezinin oybirliği ile kabul edilmesi sonucu kurumun üyesi olur. Aynı yıl kurumun yayın organı İmago Dergisinde, "Gençlik Hareketinde Psikanaliz" başlıklı bir yazı yayınlar (Bernfeld 1919). Yazısında yer verdiği gençlik cinselliği konusundaki önerileri çok tartışılır olsa da, altını çizdiği noktalar özellikle o dönem için oldukça yenidir. Bernfeld öncelikle ergenlerin cinsel gerçekliklerinin çocukların ve erişkinlerinkinden ayrı ele alınması gerektiği üzerinde durur. Bu görüş, bireyin psikoseksüel gelişim sorunsalı açısından çok önemli bir kuramsal ilerlemedir. Bernfeld aynı şekilde o dönemin pedagojik görüşlerini de eleştirir. Gençlerin ilerde toplumun olmasını istediği kişiler olarak değil, kendilikleri olan bireyler olarak görülmesi gerektiğini söylerken, bir yandan çocukların ayrı bir olgu olarak görülmesini öneren Rousseaucu tezlere yaklaşır, öte yandan eğitime yaklaşımında hakim sınıfların, gençleri kendi istedikleri biçimde yetiştirmek için bir araç olarak kullandıklarını öneren Marksist görüşlerle yakınlık kurar (Givre 1996).

Bernfeld, 15 Şubat 1922'de Viyana Psikanaliz Kurumu'nda, S. Freud, H. Deutch, A. Aichorn, O. Fennichel ve P. Federn'in de hazır bulunduğu bir

toplantıda yaptığı konuşmada uzayan ergenlik kavramını ortaya atar (Marty ve ark. 1996). A. Braconnier bu kavramın daha sonra ergenlik üzerine yapılacak tartışmalara ışık tutacak kadar önemli olduğunu vurgular (Braconnier 1996). H. Sachs tarafından analiz edilen bu genç psikanaliste göre, ergenlik yaşa göre değil süreye göre tanımlanmalıdır. Bernfeld, ergenliği, birbirine paralel iki gelişim süreci olarak görür. Bedenin fizyolojik gelişim sürecinde, cinsellik yetisi ile cinsel olgunlaşmayı birbirinden ayırır. Cinsellik yetisi bir fizyolojik sürecin sonucunda kazanılır. Cinsel olgunlaşma ise cinsel uyarıların cinsel organlar düzeyinde algılanması ve uygun yanıtların (ereksiyon, ejekülasyon gibi) verilmesini kapsayan ruhsal bir süreçtir. Burada cinsel olgunlaşmanın karşılığı olan ve libidinal gelişimin sonucu ortaya çıkan cinsel libidinal gereksinimlerle, uygun cinsel uyarıların yarattığı gerginliğin bir nesne dolayımı boşaltılması olarak tanımlanan uygun cinsel doyum söz konusudur. Erinliğin ortaya çıkması ile, önce cinsellik yetisi ve cinsel libidinal gereksinimler birbirinden ayrılır. Daha sonra cinsellik yetisi cinsel olgunlaşma halini alır. Son olarak da, cinsel libidinal gereksinimler uygun cinsel doyuma dönüşür. Bernfeld'e göre ergenliğin ruhsal gelişim sürecini oluşturan bu son dönemdir. Onun uzayan ergenlik olarak tanımladığı da bu süreçtir. Bernfeld, burada bir normaliteden söz etmekte ve ergenlikte bedensel ve ruhsal olgunlaşma arasındaki süre farkına dikkati çekmek istemektedir.

Braconnier'e göre Bernfeld'in narsisizm konusundaki görüşleri güncel değer taşımaktadır. Bernfeld'e göre ergenliğin en önemli yönlerinden biri narsisizmin dönüşümüdür ve ergenlikteki temel gerginlik "Gerçek Kendilik" ile "İdeal Kendilik" arasında olur. Bu dönüşüm kendini dile getirmede, kendi tutkularını gerçekleştirme arzusunda, kendine güvende ortaya çıkar. Bernfeld, Freud'un Cinsellik Kuramı Üzerine Üç Deneme'sinde ele aldığı insan yavrusunun olgunlaşmamışlığı tezini geliştirmiştir. Öte yandan sonradan üzerinde çok durulacak olan ve ergenliğin temel çatışmasının nerede aranması gerektiği tartışmasını da başlatmış olmaktadır. Ergenliğin temel çatışması S. Freud'un önerdiği gibi libidonun erojen bölgelere doğru yer değiştirmesi bağlamında nesne libidosu yönünde mi, yoksa P. Blos'un ve daha sonra Fransız psikanalistlerinin öne sürdükleri gibi Ben'in nesne libidosu ile narsistik libido arasındaki zıtlık yönünde mi aranmalıdır? Ya da çatışma Bernfeld'in belirttiği gibi narsistik libido etrafında mıdır? Bugün de süren

bu tartışma bir başka yazının konusu olacak kadar önemli ve kapsamlıdır.

Bernfeld, psikanalitik görüşlerin pedagojide kullanılması ile gençlerin cinsel özgürlüğe kavuşabileceklerini de düşünmüştür. W. Reich tarafından da öne sürülen bu görüşler daha sonra doğrulanmasalar da, psikanalitik kuramın pedagojide kullanımı S. Freud'un ilgisini çekmiş ve onun Hug-Hellmuth, Aichorn gibi psikanalistlerin bu alanda çalışmalarını cesaretlendirmesine yol açmıştır.

Felsefe eğitimi gören ve analisti Isidore Sadger aracılığı ile Viyanalı psikanalistlerle tanışan Hermine Von Hug-Hellmuth, kısa süre içinde Imago dergisinin yazarları arasına girmiştir. Birinci Dünya Savaşı'ndan önce Viyana'daki hekim olmayan ilk ve tek psikanalitik olan Hug-Hellmuth aynı zamanda çocuk ve ergen psikanalizi ile çok erken dönemde ilgilenmiştir. 1912'den başlayarak çocuk psikanalizi konusunda yazılar yayınlayan ve Freud'un Küçük Hans olgusunu izlerken önerdiği çocuk analizi sırasında oyunun kullanımını ilk kez uygulayan Hug-Hellmuth'un ergen psikanalizi alanındaki katkıları çok önemlidir ama aynı zamanda skandallarla doludur. 1914-1915 yıllarında yazılan ve savaş nedeni ile ancak 1919'da S. Freud'un önsözü ile yayınlanan "Bir Genç Kızın Güncesi" adlı kitabın, onun öne sürdüğü gibi bir hastası tarafından değil kendisi tarafından yazıldığı ortaya çıkması, neden olduğu ilk skandaldır. Burada bir genç kızın 11-14 yaşları arasında yaşadığı cinsel, toplumsal ve duygusal uyanmayı tüm açıklığı ile kağıda dökmesi söz konusudur. Hug-Hellmuth yıllardır savunduğu görüşleri bir hastasının ağzından dile getirmek istemiştir. Marty'e göre bu kitap, ergenlik döneminde erotik düşlemlerin önemi üzerinde durması ve cinselliği düşünce oluşumunun merkezine koyması nedeniyle önemlidir (Marty 1996). Hug-Hellmuth, ergenlerle yapılan psikanaliz uygulamalarında psikanalitik çerçevede bazı değişiklikler yapılması gerektiğini de vurgular. Çocuk ve ergen psikanalizi tarihinde ona çok özel bir yer veren Geissmann, Hug-Hellmuth'un bazı ergenlerle divan kullandığını, ancak yatar pozisyonun birçok ergende analitik çalışmayı engelleyen kaygılara neden olduğunu ve onlarla yüz yüze çalışmanın analizin başarısını azaltmadığını belirttiğini aktarır (Geissmann 1992).

Hermine Von Hug-Hellmuth'un tarihsel süreç açısından bir diğer önemi, psikanaliz ve pedagoji arasındaki ilişkiye değinmesidir. 1914'te yayınladığı "Çocuk

Psikanalizi ve Pedagoji” adlı yazısında analistin tedavi ve eğitimi birlikte yürütmesi gerektiğini belirtir (Hug-Hellmuth 1914), 1921 tarihli bir başka yazısında da, psikanalistin terapöt ve pedagoğ olduğunu, çocuk psikanalizinin hedefinin hem karakter analizi yapmak hem de eğitim olduğunun unutulmaması gerektiğini söyler (Hug-Hellmuth 1921). Geissmann’a göre burada tedavi edici pedagojiden ya da psikanalizin pedagojiye uygulanmasından çok, psikanalistin eğitimsel gereklilikleri göz önüne almak zorunda olduğunun altı çizilmektedir (Geissmann 1992).

Bir yandan Alman kültürünün hakim olduğu ülkelerde uygulanan eğitim sisteminin katılığı sonucu oluşan gençlik hareketlerinin yeni bir pedagojik yaklaşımı zorunlu kılması, bir yandan da psikanalizin nevroz ve perversiyonların etiyojisini ortaya çıkarmasının gençlerde görülen davranış bozukluklarının önlenmesinde psikanalitik yöntemlerin kullanılabilirliği görüşü psikanaliz ve pedagojiyi birbirine yaklaştırmıştır (Cifali ve ark. 1985). S. Freud’un 1907’de çocukların cinsel eğitimi konusunda Dr. M. Früst’e hitaben yazdığı yazıyı ve en yakın takipçilerinden S. Ferenczi’nin psikanaliz ve pedagoji üzerine 1908’de Salzburg’da verdiği konferansı bu yakınlaşmanın ilk örnekleri olarak sayabiliriz (Freud S 1907, Ferenczi 1908). Ancak bu yakınlık kısa sürecektir. Barbey-Thurnauer, Freud’un Zürihli papaz ve psikanalist O. Pfister’in 1913’de yayınladığı “Psikanalitik Yöntem” adlı kitabına yazdığı önsözde eğitimci psikanalistlerden söz ederken ve onlara hastalıkları önleme görevini verirken, aynı kitabın 1924’teki ikinci basımında önsözünü geri çektiğini ve 1925’de A. Aichhorn’un “Başboş Gençlik” adlı yapıtına yazdığı önsözde bu konudaki bakış açısını bütünüyle değiştirerek “Pedagojik uğraş ile psikanalitik çalışma birbirine karıştırılmamalıdır ve birbirlerinin yerine geçmemelidirler.” dediğine işaret eder (Barbey-Thurnauer 1989).

Hermine Hug-Hellmuth’un neden olduğu ikinci skandal, ablasının oğlu olan ve onun ölümünden kısa süre sonra bakımını ve terapisini üstlendiği Rudolf Otto tarafından öldürülmesidir. 7 Eylül 1924 gecesi meydana gelen bu olay gerek psikanalizin çocuk ve gençlere uygulanması, gerek ergenlik döneminde ebeveyni öldürme düşlemlerinin önemi, gerekse analistlerin yakınlarını analize almalarının tehlikeleri konularında çok önemli tartışmalara ve tepkilere yol açmıştır. Bu öldürme olayı o dönemin psikanaliz karşıtları tarafından psikanalizin hastalara zararlı bir

yöntem olduğu savlarına bir kanıt olarak kullanılmıştır. Olay sırasında 16 yaşında bir ergen olan Rudolf Otto da mahkemedeki savunmasında teyzesi tarafından bir kobay olarak kullanıldığından yakınmıştır. Hug-Hellmuth’un trajik ölümünün analistlerin kendi çocuklarını veya yakınlarını analize almamaları gerektiğini göstermesi ve dolayısıyla çocuk psikanalizinde aktarımı gündeme getirmesi açısından önemli olduğu vurgulanır (Barbey-Thurnauer 1989), (Kayaalp 1994). Bu olay ergenliğin temel düşlemlerinden olan ensest ve ebeveyni öldürme düşlemlerinin ergen ruhsal yaşamındaki ağırlığını göstermesi açısından da önemlidir. Ergen ensestsel arzularının yarattığı tehlikeden uzaklaşmak için, anne baba imgelerinden kopmak, yani anne babasını simgesel olarak öldürmek zorundadır. Elbette burada trajik olan, Rudolf Otto’nun bu düşlemi gerçeğe dönüştürmüş olmasıdır (Marty 1996).

Ergen psikanalizinin ilk döneminin bir diğer önemli ismi meslek yaşamına öğretmenlikle başlayan Auguste Aichhorn’dur. Aichhorn, Oberhollabrunn’da toplumdışı gençlerin barındığı bir eğitim yurdunu yönettiği yıllarda psikanalizle ilgilenir ve Paul Federn tarafından analiz edilerek 1922’de Viyana Psikanaliz Kurumu’nun üyesi olur. 1925’de S. Freud’un önsözünü yazdığı “Başboş Gençlik” adlı kitabını yayınlar (Aichhorn 1925). Aichhorn psikanalizle kırklı yaşlarında tanışana kadar, kimsesiz ve suçlu gençlik konularıyla ilgilenen XIX. yüzyıl ve sosyal pedagojisinden etkilenen, alanında ünlü bir kişidir.

Lossenard suçluluğun o yıllarda sosyal pedagojinin ergenliğe bakış açısını bu kadar etkilemesinin nedenlerini birkaç olguya bağlar. Bunlardan birincisi yukarıda da belirtildiği gibi Alman dili konuşan ülkelerde yaygınlaşmaya başlayan gençlik hareketleridir. İkincisi 1911’de Bleuler’in şizofreniyi klinik olarak tanımlaması, bu patolojinin ergenlik dönemi civarında başladığını göstermesi ve diğer patolojilerin o arada psikopatinin de tanımlanması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Gençlik döneminde sık görülen psikopati ve toplumdışı davranışların nedenleri ve elbette tedavileri üzerinde çeşitli görüşler öne sürülmüştür. Lossenard, üçüncü neden olarak, Avrupa Hukuk Sistemi’nin gençlik suçluluğu ve bu gençlerin düzeltilmesi (ıslahı) konusunda yeni düzenlemeler yapmasını gösterir. İlk kez, 1912’de Fransa’da çocuk mahkemeleri kurulur ve giderek diğer ülkelere yayılır. Psikiyatrik patolojilerin etiyojisinde kalıtsal etmenlerin yanı sıra sosyal ve psikolojik etmenlerin de var-

lığının kabul edilmeye başlanması düzeltici eğitim (rééducation) yaklaşımını gündeme getirecektir. Lossenard, son olarak, I. Dünya Savaşı'nın yıkıcı etkisiyle ailelerin dağılması sonucu kentlerin anne babasız, bir anlamda başıboş gençlerle dolmasının ve toplum düzenini bozan kişiler olarak algılanmalarının ergenlik sorunlarına bakış açısını etkileyen bir diğer neden olarak sayar (Lossenard 1996).

Aichhorn'un yapıtı, ergen psikanalizi için hem kuramsal katkısı hem uygulama önerileri açısından oldukça önemlidir. Aichhorn'a göre toplumdışı veya suç içeren davranış gizli bir uyumsuzluğa (inadaptation latente) bağlıdır. Bu durumda, klasik pedagojide yapıldığı gibi baskıcı yöntemlerle söz konusu eylemin ortadan kaldırılmasına çalışmak yerine bu uyumsuzluğu oluşturan etmenlere ulaşmak gerekir. Psikanaliz burada bir anlamda etiyolojik soruşturma yapmakta kullanılmaktadır. Ergenin ruhsal durumu ancak uyumsuzluğa neden olan çatışma ortaya çıkarıldığında sağlıklı olarak değerlendirilebilir. Ona göre başıboş gençliğin içinde bulunduğu durumun nedeni işte bu gizli uyumsuzluktur. Burada Aichhorn'un başıboşluk (Verwarhloste) olarak tanımladığı hem çevrenin, hem de ergenin ruhsal yapısının yetersiz olmasıdır. Ergenin ailesi ve çevresi tarafından yeterince desteklenmemesi ve terk edilmesi dış başıboşluğu oluştururken, toplumsallaşmanın koşulu olan yoksunluğu (frustration) kaldırabilecek güçte bir dürtü kontrolüne sahip olmaması da iç başıboşluğu oluşturur. S. Freud zevk ilkesi ile gerçeklik ilkesinin bir karşıtlık oluşturduğunu ve uyarılmanın hemen doyuma yönelmek yerine geciktirilmesinin önemini vurgulamıştır (Freud S 1915, 1920). Aichhorn'a göre eğitim burada zevk ilkesiyle baş edebilmeye yardımcı olacaktır. Toplum dışı gençler zevk ilkesinin egemenliğinde hareket etmekte, dürtülerine hemen doyum aramakta ve dürtüleri dışında başka bir gerçeklik yokmuş gibi davranmaktadırlar. Bu gençlerde nevrozluda görülebileceği gibi, bastırılanın geri dönüşünün yarattığı bir suçluluk duygusu ortaya çıkmamaktadır. Aichhorn'un ergen psikanalizi için önemi, toplumdışı davranışın etiyolojisini açıklayan bu kuramsal katkısının yanı sıra, ergen psikanalizinde aktarımdan, olumlu aktarımın kurulmasındaki zorluktan ve karşı aktarımdan ayrıntılı olarak söz eden ilk kişi olmasından da gelmektedir (Cifali 1996). Aichhorn erişkinlerin psikanaliste kendi istekleri ile geldiklerini, oysa ergenin başkaları tarafından hele bir suç söz konusu ise zorla getirildiğini ve ilk yapılması gerekenin ergenin işbirliğinin sağlanması olduğu görüşündedir. Aichhorn'a göre tüm

eğitim ve tedavi çalışmaları bir anlama çabası ile başlamalı, ergenin davranışlarının arkasındaki gizli anlamının çözülmesine çalışılmalıdır. Tedavinin sürmesi için gerekli olan olumlu aktarım ancak bu şekilde sağlanacaktır. Ergen psikanalizinde terapötik işbirliği ile olumlu aktarımın tanımları konusundaki tartışma bugün de sürmektedir. Tomkiewicz bu noktada Aichhorn'un yaklaşımını eleştirir ve ergenlerle çalışırken terapötik işbirliği (alliance thérapeutique) ile olumlu aktarımın birbiriyle karıştırılmaması gerektiğini vurgular (Tomkiewicz 1996).

Burada kısaca özetlemeye çalıştığımız ve ergen psikanalizinde pedagojik kaygıların ve yaklaşımların ağırlıkta olduğu bu dönemin en önemli özelliği, ergene çocuktan yola çıkarak yaklaşılmasıdır. Ergendeki çocuk aranmakta, onun eğitilmesi ve eğitilerek düzeltilmesi hedeflenmektedir. Ergen psikanalizinde pedagojik kaygılar ve yaklaşımlar ağırlığını 40'lı yıllara kadar koruyacaktır.

Kuramdan Uygulamaya, Ergen Psikanalizinin İkinci Dönemi

Ergen psikanalizi tarihinde ergenliğe bakış açısının belirgin bir biçimde değişmesi 1960 yıllarında başlar ve 1970'ten sonra giderek hızlanır. Bu ikinci dönemi tanı ve tedavi kaygılarının ön planda olması nedeniyle "Psikiyatrik dönem" olarak adlandırabiliriz. İngiltere'de A. Freud, ABD'de P. Blos ve Fransa'da P. Mâle bu iki dönem arasında köprü işlevi görmüşlerdir.

Anna Freud, psikanalitik yaşamının ilk yıllarında Viyana'da Bernfeld ve Aichhorn ile çalışarak gençlik sorunları ile belli bir yakınlık kurmuştur. Çocuklarla ilk ilgilenen psikanalistlerden olan A. Freud, çocuk psikanalizinin erişkin psikanaliziyle aynı olamayacağını ve bu alanın özgünlüğünü savunmuştur. Aynı şekilde ergen psikanalizinin de hem erişkin hem de çocuk psikanalizinden farklı olması gerektiğini öne sürmüştür. A. Freud babasının görüşlerine katılır ve erinlikte ortaya çıkan dürtüsel ivmenin Ben ve İd arasındaki dengeyi bozduğunu ve Ben'i zayıflattığını belirtir. Oysa aynı dönemin diğer ünlü psikanalisti M. Klein, çocukluğun ilk dönemlerinin ruhsal yaşamın oluşumunda oynadığı çok önemli rolün üzerinde durmakta ve ergenliğin çocuksu ödipal çatışmanın yalnızca basit bir yinelemesi olduğunu savunmaktadır (Klein 1925, 1932). A. Freud 1936 tarihli "Ben ve Savunma Düzenekleri" adlı yapıtının dördüncü bölümünü "Güçlü Dürtülerin Yarattığı Korkuyla Ortaya Çıkan Savunma Düzenekleri" başlığı altında

erinlik olgularına ayırır. A. Freud'a göre dürtülerin güçlenmesi ile Ben'in zayıflaması savunma düzeneklerinin katılaşmasına neden olacaktır. Ergenlik dönemine özgü savunma düzenekleri olarak anlaksallaştırma (intellectualisation) ve çileciliği (ascétisme) tanımlar (Freud A 1936). A. Freud'un 1958 tarihinde yayınladığı Worcester Konuşması ergenlik üzerine o döneme kadar yapılan psikanalitik araştırmaların bir özeti niteliğindedir ve aynı zamanda tarihi bir dönemin de habercisidir (Freud A 1958). Söz konusu dönemeç ergen psikanalizinde kuramsal çalışmalardan uygulamaya geçilmesidir. O yıllara kadar psikanaliz tedavisinin ergenlere uygulanması konusunda oldukça çekimser kalınmıştır. Anna Freud, en iyi öğrencilerinden olan Moses Laufer'i bir çocuk psikanalizi merkezi olan ve kendi yönettiği Hamstead Kliniği'ne bağlı bir ergen tedavi birimi kurması konusunda cesaretlendirir. Böylece 1960'ların başında, sonradan bugünkü adıyla Center for Research into Adolescent Breakdown'a dönüşecek olan Young People Consultation Center kurulmuş olur.

Meslek yaşamına Kanada'da sosyal çalışmacı olarak başlayan Moses Laufer, daha sonra II. Dünya Savaşı sonrasında İsrail'de göçmen çocukların kabul edildiği bir klinikte çalışmış ve şefinin önerisi üzerine Londra'ya psikanaliz eğitimi görmeye gelmiştir. Bir yandan Londra Psikanaliz Enstitüsü'ne devam ederken, bir yandan da sorunlu gençlerin eğitimleri ile uğraşan bir merkezde çalışır. Burada gençlerin içinde buldukları durumun zorluğunu fark eden Laufer, A. Freud tarafından bu alana yönelmeye teşvik edilir.

M. Laufer, erişkin hastalarının analizlerinden yola çıkarak öncelikle şu saptamada bulunur: Erişkin dönemin tüm psikopatolojisi, ergenlik döneminde oluşan bir kırılmaya (breakdown) bağlıdır. Laufer'in kırılma olarak tanımladığı, ergenin cinselleşen yeni bedenini ve bedenindeki gelişmelerin yarattığı yeni olanakları reddetmesidir. Kırılma, ergenlikte kabul edilmekte güçlük çekilen gerçekliğe karşı bir savunma düzeneği olarak ortaya çıkmakta ve bunun içselleştirilmesi de erişkin dönemde görülen ağır patolojilere neden olmaktadır. Laufer için psikanalitik tedavi, aktarımın kullanılarak ergenlikte yaşanan bu kırılmanın canlandırılması, yeniden yaşanması ve neden böyle bir kırılmaya gereksinim duyulduğunun anlaşılmasını hedefler. Özetlemek gerekirse, Laufer ergenliği bir gelişim süreci olarak görür ve bu sürecin durmasını kırılma olarak adlandırır. Patolojyi ortaya çıkaran da budur. Ergenlikte gelişme sürecinin hedefi

bu sürecin sonunda cinsel kimliğin değişmez ve geri dönüşsüz biçimde oluşmasıdır.

Laufer'in yaklaşımındaki bir diğer önemli nokta, bedene verdiği önemdir. Ergenlik döneminde ortaya çıkan patoloji özellikle bedene karşı yıkıcı davranışlar biçimindedir. Tedavi sırasında bu davranışların arkasında yatan bedene karşı duyulan nefret ele alınmaya çalışılır (Laufer 1983).

Laufer, ergenleri çoğu kez haftada beş kez divan kullanılarak izleyecek kadar erişkin psikanalizine yakın ve klasik bir tutum içindedir. Buna karşın, ergenlik gelişimi sürecinde ortaya çıkabilecek olan riskler konusunda analistin tarafsız kalmaması gerektiğini söyleyerek de ergenlik psikanalizin kendine özgü koşulları olduğunu kabul ettiğini göstermektedir.

Ergen psikanalizinde uygulamaya geçilmeden önce sağlam bir kuramın oluşması gerektiğini öne süren ve tarihsel olarak yukarıda değindiğimiz dönemde yer alan bir başka yazar Peter Blos'tur. 1962 yılında ABD'nde yayınladığı "On Adolescence" adlı kitabına yazdığı önsözde, Freud'un erenlikte ortaya çıkan dönüşümlerin başlangıcının ve sonunun oldukça açık olduğu ancak arada olup bitenlerin belirgin olmadığını altını çizdiğini ve kendisinin de işte tam bu noktada tüm dikkatini ergenlik sürecinin ara evrelerini saptamaya yönelttiğini belirtir. Böylece ergenlik sürecini beş evreye ayıran P. Blos, kimlik gelişimini yalnızca libidinal kuramla açıklamanın yetersiz olduğu görüşünden hareket ederek Amerikan psikanalizin çok önem verdiği nesne ilişkileri kuramını benimser (Blos 1962). Mahler'in yaklaşımından yola çıkarak ergenliği ikinci bireyselleşme süreci olarak tanımlar ve ergenin yeni nesne ilişkileri kurabilmesi için içselleştirdiği birincil nesneden kendini uzaklaştırması gerektiğinin altını çizer. Blos'a göre "Ödip karmaşası" ancak ergenlikte gerçek anlamıyla sonuçlanır (Blos 1967).

Laufer'in İngiltere'de, Blos'un Amerika'da ergen psikanalizine getirdikleri kuramsal katkı ve uygulama alanındaki öncülüklerine benzer bir gelişme Fransa'da da olur. Fransız Ergen Psikanaliz Okulu'nun kurucusu olarak kabul edilen Pierre Mâle, kuşağının tüm psikiyatry ve psikanalistleri gibi ergenlerle önce suçluluk ve toplumdışılık sorunsalı çerçevesinde ilgilenir. Mesleğine, suçlu çocuk ve gençlerin izlendiği bir kurumda başlayan Mâle, ilk çalışmalarını bu alanda yapar. Daha sonra 1948'de Paris'teki Sainte-Anne Hastanesi'nde kurduğu Çocuk ve Ergen Rehberlik

Servisi (Service de Guidance Infanto-juvénile), kısa sürede ergen psikiyatrisi ve psikanalizin önemli bir eğitim merkezi haline gelir.

Fransız psikanaliz kuşağının ilk analistlerinden Lowenstein tarafından analiz edilen Mâle, 1932'de Paris Psikanaliz Kurumu'na üye olur ve 1953-1954 yıllarında aynı kurumun başkanlığını yapar. Mâle, ergenlik krizini 10-15 yaşları arasında yer alan erinlik krizi (crise pubertaire) ve 15 yaşından yirmili yaşlara kadar uzanan gençlik krizi (crise juvénile) olarak ikiye ayırır (Mâle 1956). Erinlik krizi beden değişimi sonucunda kendilik ve beden hakkında kaygıların ortaya çıktığı ve ilk cinsel deneyimlerin gerçekleştiği dönemdir. Bu krizin normal sınırları aşmasını erinlik uyumsuzlukları (dysharmonies pubertaires) olarak adlandırır. Burada söz konusu olan ruhsal savunma düzeneklerinin dürtüsel uyanış karşısında yetersiz kalmasıdır. Gençlik krizi ise, bireyselleşmenin duygusal ve zihinsel süreçlerini içeren, gencin özgün (original) olma çabası içinde olduğu bir dönem olarak tanımlanabilir (Mâle 1964). Mâle'in yaklaşımı Debesse'in "Gencin özgünlük krizi" (crise d'originalité juvénile) olarak adlandırdığı bakış açısına oldukça yakındır (Debesse 1943). Ancak, Debesse'in kriz karşısındaki yaklaşımı bir kriz pedagojisi iken, Mâle psikanalitik psikoterapiyi önerir (Mâle 1955, 1971).

Pierre Mâle'in öğrencilerinden Philippe Gutton, erinlikte ortaya çıkan ruhsal değişimi erinsel (pubertaire) olarak tanımlar. Erinsele damgasını vuran enestüel ve anne babayı öldürme düşlemlerinin yarattığı sarsıntıdır. Günümüz ergen psikanalizin önemli isimlerinden olan Gutton, erinsel açtığı yaraların kapandığı bir diğer dönemi, ergensele (adolescens) olarak adlandırır. Ergensele damgasını vuran ise Üst-Ben ve Ben İdealinin oluşumudur. Bu iki dönem birbirini izlemekten çok, iç içe iki süreç oluştururlar (Gutton 1991, 1996). Gutton böylece erinlik krizi-ergenlik krizi ayrımının üzerinde durarak, hem P. Mâle'in hem de erinlik ve ergenlik ayrımını ortaya koyan S. Freud'un tezlerini geliştirmiş olmaktadır.

Ergen psikanalizin pedagojik dönemden psikiyatrik döneme geçişini hazırlayan elbette yalnızca yukarıda sözü edilen yazarların çalışmaları değildir. Başka nedenler de söz konusudur. Bunlar arasında psikiyatrinin 1950'li yıllardan itibaren psikiyatrik hastalıklar karşısında önleyici (préventif) yaklaşımı ön plana alması sayılabilir. Özellikle şizofreninin ergenlik veya genç erişkinlik döneminde başlayıp olması psikiyatrinin yaşamın bu dönemi ile yakından ilgilenmesi sonu-

cunu doğurmuştur. Bir diğer neden psikanalizle ilgilidir. Birçok psikanalist erişkin psikanalizlerinden yola çıkarak ergenliğin erişkin öznenin oluşumundaki belirleyiciliğini fark etmişlerdir. Laufer bu analistlerin ilk örneklerindedir. Bugün de bir erişkinin analizine ergenlik krizinde kaldığı noktadan başladığı görüşü oldukça kabul gören bir tezdır (Penot 1997). Artık, ergendeki çocuğa yönelmek yerine erişkindeki ergeni aramak söz konusudur. Düzeltmek ve eğitmek yerine tedavi etmek kaygısı ön plana geçmiştir.

Ergen psikanalizinde yeni dönemi hazırlayan bir diğer unsur toplumsal etmenlerdir. Gençlerin öncülüğünde ortaya çıkan 68 olaylarının elbette ekonomik, politik ve toplumsal nedenleri vardır. Öte yandan bu toplumsal çalkantı psikanalistlerin ergenlik dönemi ile ilgilenmelerinin bir diğer nedenini oluşturmuştur. Baba otoritesine başkaldırı, cinsiyet ve kuşak farklarının yadsınması ergenliğin damgasını vurduğu bu çalkantının bilinçdışı nedenleri olarak düşünülmüştür. Annie Birraux'a göre 68 olgusu bize, olgunluğa erişebilmenin yani özne olmanın koşulunun ergenlikten geçmek olduğunu göstermiştir (Birraux 1996).

Ergen psikanalizin bu yeni döneminde psikiyatri ve psikanalizi birbirine yaklaştıran ve üzerinde önemle durulması gereken bir diğer etmen borderline kavramıdır. Psikanalitik tedaviler sırasında analist-analizan ilişkisinde ortaya çıkan bazı beklenmedik durumlar, (özellikle aktarım psikoza olarak tanımlanabilecek olanlar) psikanalistleri bu kişilerin kişilik yapılarının daha ayrıntılı değerlendirilmesi gerektiği noktasına götürmüştür (Marcelli ve Braconnier 1988). ABD'nde Otto Kernberg'in çalışmaları ile ön plana çıkan borderline patolojilerin konumuz açısından önemi, borderline yapıların tanımı ile ergenliğin tanımı arasındaki yakınlıktır. Klinik olarak birçok borderline erişkin "Büyümemiş ergen" görünümünü verirler ve ergenlere özgü tutum ve davranışlarda bulunurlar. Psikodinamik açıdan ele alındığında da, ergenler ve borderline erişkinler arasında birçok benzerlik vardır. Ben, her ikisinde de zayıflamıştır ve kaygı ön plandadır. Ben, ergenlikte, artan dürtüsel baskılar karşısında zayıflar. Borderline, erişkinde ise, dürtüsel doyumsuzluğun yarattığı yoksunluk ve ölüm dürtüsünün ortaya çıkması Ben'i zayıflatır. Buna karşılık Üst-Ben gereğinden fazla güçlüdür. Aynı şekilde her ikisinde de benzer savunma düzenekleri ortaya çıkar: Ayırma (splitting) gibi arkaik savunma düzeneklerinin yanı sıra yansıtma, idealleştirme, yansıtma özdeşim, tümgüçlülük ve yadsımaya başvuru-

lur (Marcelli ve Braconnier 1988). Bir başka ortak nokta her ikisinde de narsistik zayıflık olmasıdır. Ergenlikte bunun nedeni beden imgesinin zorunlu olarak değişmesi ve çocuksu nesnelere vazgeçmenin yasıdır. Borderline kişilikte ise, ayırma ve yansıtma düzeneklerinin aşırı kullanımı narsistik zayıflığa yol açar (Kernberg 1975).

Ergen Psikanalizi, Psikanalizin Özgül Bir Alanı Olabilir mi ?

Yukarıda kısaca özetlemeye çalıştığımız gibi ergen psikanalizi bir dönem pedagojiye yaklaşmış ve ergenlik dönemini çocuktan yola çıkarak değerlendirmiş, daha sonra tanı ve tedavi kaygılarının ön plana geçmesi ile psikiyatriye dayanmış ve erişkinden yola çıkarak ergenliği anlamaya çalışmıştır. Bu açıdan bakıldığında tarihsel süreç boyunca bağımsız bir ergen psikanalizin varlığından söz etmek oldukça zordur. Belki de sorulması gereken, kuramsal bütünlüğü ve kendine özgü tekniği olan bir ergen psikanalizin var olup olamayacağı sorusudur.

Psikanalitik bir çalışma yapılabilmesi için psikanalitik çerçevenin sağlam bir biçimde oluşturulması ön koşuldur (Parman 1996). Oysa ergen psikanalizinde çerçeveyle ilgili çok önemli zorluklar ortaya çıkar. Ergenin kendi arzusuyla değil de çoğunlukla anne babası tarafından getirilmesi, ergen yasal olgunluk yaşında olmadığından psikanalistin anne babaya karşı sorumlu olması, çoğu kez maddi bağımsızlığı olmayan ergenlerin seans ücretlerinin kendileri

tarafından ödenmemesi bunlar arasında sayılabilir. Ayrıca haftalık seans sayısı, divan kullanılması gibi erişkin psikanalizin kabul edilmiş kurallarının ergenlere göre yeniden değerlendirilmesi gereklidir. Hatta psikanalistin temel tutumlarından biri olması gereken tarafsızlığının (neutralité) bile farklı tanımlanması zorunluluğu ortaya çıkar. Ergenlerle çalışan psikanalistlerin kendilerini kimi zaman pedagoğ, kimi zaman da psikiyatr konumunda bulmalarının nedeni budur. Öyleyse, "Ergenlerle çalışırken psikanalist kalmak çok zordur" diyebiliriz.

Ergen sıklıkla söylendiği gibi hem erişkin hem de çocuk değildir; ergen ne çocuk, ne de erişkindir. Ergen psikanalizi de, ne erişkin ne de çocuk psikanalizi olmalıdır. Erişkin ve çocuk psikanalizinde kullanılan çerçeve ve teknikler ergenlere aynen uygulanamaz, ergenlerle çalışmak ergenliğe özgü bir analitik çerçeveyi ve tekniği zorunlu kılar.

Son yıllarda psikanalizin özgül bir alanı olarak bağımsız bir ergen psikanalizin oluşturulmasına yönelik çalışmalar hızlanmıştır. Bu amaçla, 1993'te Avrupa Ergen Psikanalizi Derneği (European Association for Adolescent Psychoanalysis) kurulmuştur. Bu dernek 1997'de Cenevre'de yapılan Avrupa Psikanaliz Federasyonu Kongresi'nde, Federasyona bağlı psikanaliz enstitüleri bünyesinde erişkin ve çocuk psikanalizinden bağımsız bir ergen psikanalizi eğitim programı oluşturulması konusunda karar alınmasını sağlamıştır.

KAYNAKLAR

- Aichhorn A (1925) *Jeunesse à l'abandon*. 1973 Toulouse, Privat Edit.
- Barbey-Thurnauer L (1989) *Propos sur le destin traumatique d'Hermine Hug-Hellmuth, première psychanalyste d'enfants*. *Journal de la Psychanalyse de l'Enfant*, 7:286-306.
- Bernfeld S (1919) *La psychanalyse dans le mouvement de la jeunesse*. Fransızcaya çeviren: D Soubrenie. *Adolescence* 1996, 14, 1:205-211.
- Birraux A (1996) *De la crise au processus*. *Les cahiers du Collège International de l'Adolescent*, 1:189-205.
- Blos P (1962) *Les adolescents*. Fransızcaya çeviren: P Truffert, F Gantheret. 1967 1. basım. Paris, Stock Edit.
- Blos P (1967) *Adolescence et second processus d'individuation*. *Adolescence et psychanalyse: une histoire*, 1997 1. basım, Fransızcaya çeviren: F Ladame, M Perret-Catipovic, Lausanne, Delachaux et Niestlé Edit.
- Braconnier A (1996) *La puberté prolongée*. *Les cahiers du Collège International de l'Adolescence*, 1: 107-110.
- Cifali M, Moll J (1985) *Pédagogie et Psychanalyse*. 1. basım, Paris, Dunod Edit.
- Cifali M (1996) *Auguste Aichhorn au risque du social*. *Les cahiers du Collège International de l'Adolescence*, 1:165-174.
- Debesse M (1943) *L'Adolescence*. 1984 17. basım Paris, PUF Edit.
- Ferenczi S (1908) *Psychanalyse et pédagogie*. in *Oeuvres Complètes*, Cilt 1, Fransızcaya çeviren: Coq Héron Dergisi ekibi. 1968, 1. basım, Paris, Payot Edit.
- Freud A (1936) *Le moi et les mécanismes de défense*. Fransızcaya çeviren: A Berman 1982, 2. basım Paris, PUF Edit.
- Freud A (1958) *L'adolescence dans la théorie psychanalytique*. in *L'enfant dans la psychanalyse*. Fransızcaya çeviren: D Widlöcher ve ark. 1976 1. basım Paris, Gallimard Edit.
- Freud S (1896) *L'hérédité et l'étiologie des névroses*. *Revue Neurologique*, 4, 6. Çeviren: A Beşiryan, *Cogito* 9, Güz 1996, İstanbul, YK Yayınları.
- Freud S (1905) *Trois essais sur la théorie sexuelle*. Fransızcaya çeviren: P Koeppel. 1987, Paris, Gallimard Edit.

- Freud S (1907) Les explications sexuelles données aux enfants. in La vie sexuelle. Fransızcaya çeviren: D Berger, J Laplanche ve ark. 1995, 10. basım, Paris, PUF Edit.
- Freud S (1909) L'Homme aux rats. Remarque sur un cas de névrose obsessionnelle. in Cinq Psychanalyses Fransızcaya çeviren: M Bonaparte, R Loewenstein 1985 13. basım, Paris, PUF Edit.
- Freud S (1915) Pulsions et destins des pulsions. in Métapsychologie Fransızcaya çeviren: J Laplanche, J B Pontalis. 1968, Paris, Gallimard Edit.
- Freud S (1920) Au dela du principe du plaisir. in Essais de psychanalyse. Fransızcaya çeviren: S Jankélévitch 1979 Paris, Payot Edit.
- Geissmann C, Geissmann P (1992) Histoire de la psychanalyse de l'enfant. 1. basım, Paris, Bayard Edit.
- Givre P (1996) Des explications sexuelles données aux adolescents. Les cahiers du Collège International de l'Adolescence, 1: 111-124.
- Gutton P (1991) Le pubertaire. 1. basım, Paris, PUF Edit.
- Gutton P (1996) Adolescents. 1. basım, Paris, PUF Edit.
- Huerre P, Le Fourn J-Y (1996) L'Adolescence ou la légende du siècle. Les Cahiers du Collège International d'Adolescence, 1:13-28.
- Hug-Hellmuth H (1914) La psychanalyse de l'enfant et la pédagogie. in Essais Psychanalytiques, Fransızcaya çeviren: D Soubrenie, 1991, 1. basım, Paris, Payot Edit.
- Hug-Hellmuth H (1921) De la technique de l'analyse de l'enfant. in Essais Psychanalytiques. Fransızcaya çeviren: D Soubrenie, 1991 1. basım, Paris, Payot Edit.
- Kayaalp L (1994) İlk çocuk psikanaliti Von Hug-Hellmuth ve çocuk psikanalizinde Pedagoji-Analiz ilişkisi sorunsalına katkıları. Türk Psikiyatri Dergisi, 5:163-169.
- Kernberg O (1975) Les troubles limites de la personnalité. Fransızcaya çeviren: D Marcelli, 1979, 1. basım, Toulouse, Privat Edit.
- Klein M (1925) Contribution à l'étude de la psychogénèse des tics. in Essais de Psychanalyse. Fransızcaya çeviren: M Derrida, 1984 1. basım, Paris, Payot Edit.
- Klein M (1932) La technique de l'analyse des enfants à l'époque de la puberté. in La psychanalyse des enfants. Fransızcaya çeviren: J B Boulanger, 1978, 5. basım, Paris, PUF Edit.
- Laufer M (1983) The breakdown. Fransızcaya çeviren: V Jolly Adolescence, 1:63-70.
- Laufer M, Laufer M E (1984) Adolescence et rupture du développement. Fransızcaya çeviren: M Gibeault, 1989, 1. basım, Paris, PUF Edit.
- Lossenard J (1996) Auguste Aichhorn et la délinquance juvénile en Europe. Les Cahiers du Collège International de l'Adolescence, 1: 133-163.
- Mâle P (1955) Psychothérapie chez l'adolescent. La crise juvénile. 1982, 1. basım, Paris, Payot Edit.
- Mâle P (1956) Etude psychanalytique de l'adolescence. in La crise juvénile. 1982, 1. basım, Paris, Payot Edit.
- Mâle P (1964) La crise juvénile. in Psychothérapie de l'adolescent. 1980 2. basım Paris, Payot Edit.
- Mâle P (1971) Quelques aspects de la psychopathologie et psychothérapie à l'adolescent. in La crise juvénile. 1982, 1. basım, Paris, Payot Edit.
- Marcelli D, Braconnier A (1988) Psychopathologie de l'Adolescent. 2. basım, Paris, Masson Edit.
- Marty F, Ouvry O, Soubrenie D (1996) Bernfeld, la psychanalyse et les mouvements de jeunesse. Adolescence, 14:199-203.
- Marty F (1996) Emergence des notions d'adolescence et de puberté dans l'oeuvre de S. Freud. Les cahiers du Collège International de l'Adolescence, 1:83-97.
- Oury O (1996) L'adolescence dans les minutes de la Société Psychanalytique de Vienne. Les cahiers du Collège International de l'Adolescence, 1: 61-82.
- Parman T (1996) Psikanalitik çerçeve Türk Psikiyatri Dergisi 7, 1: 29-32.
- Penot B (1997) Ergenlik üzerine bir söyleşi. Çeviren: T Parman, 3P Dergisi, 5 (Ek sayı 4): 21-23.
- Peret-Catipovic M, Ladame F (1997) Adolescence et psychanalyse: une histoire. 1. basım. Lausanne, Delachaux et Niestlé Edit.
- Tomkiewicz S (1996) Aichhorn, Reich et l'Adolescence. Les Cahiers du Collège International de l'Adolescence, 1: 175-186.